ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 24ης Ιουνίου 2010 *

Στην υπόθεση C-98/09,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Tribunale di Trani (Ιταλία) με απόφαση της 9ης Ιουνίου 2008, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 6 Μαρτίου 2009, στο πλαίσιο της δίκης

Francesca Sorge

κατά

Poste Italiane SpA,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot, πρόεδρο τμήματος, C. Toader, K. Schiemann, P. Kūris (εισηγητή) και L. Bay Larsen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Jääskinen
γραμματέας: C. Strömholm, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 4ης Μαρτίου 2010,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η F. Sorge, εκπροσωπούμενη από τους V. Martire και V. De Michele, avvocati,

— η Poste Italiane SpA, εκπροσωπούμενη από τους R. Pessi, L. Fiorillo και A. Maresca, avvocati,

— η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον P. Gentili, avvocato dello Stato,

— η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις C. M. Wissels και M. Noort,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον M. Van Beek και την C. Cattabriga,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 22ας Απριλίου 2010,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Αντικείμενο της αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως είναι η ερμηνεία της ρήτρας 8 της συμφωνίας-πλαισίου για την εργασία ορισμένου χρόνου που συνήφθη στις 18 Μαρτίου 1999 (στο εξής: συμφωνία-πλαίσιο) και περιλαμβάνεται στο παράρτημα της οδηγίας 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1999, σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που συνήφθη από τη CES, την UNICE και το CEEP (ΕΕ L 175, σ. 43).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της F. Sorge και του εργοδότη της, της εταιρίας Poste Italiane SpA (στο εξής: Poste Italiane), σχετικά με τον όρο της συμβάσεως εργασίας της F. Sorge ο οποίος όριζε μεν ότι η σύμβαση αυτή συνήφθη για ορισμένο χρόνο, αλλά δεν προσδιόριζε το όνομα του εργαζομένου που επρόκειτο να αντικατασταθεί ούτε τους λόγους απουσίας του τελευταίου από την εργασία του.

Το νομικό πλαίσιο

Οι ρυθμίσεις του δικαίου της Ένωσης

3 Η οδηγία 1999/70 στηρίζεται στο άρθρο 139, παράγραφος 2, ΕΚ και αποσκοπεί, σύμφωνα με το άρθρο 1 αυτής, «στην υλοποίηση της συμφωνίας-πλαισίου».

4 Κατά την τρίτη αιτιολογική σκέψη της εν λόγω οδηγίας:

— «το σημείο 7 του Κοινοτικού Χάρτη των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι η δημιουργία της εσωτερικής αγοράς πρέπει να οδηγήσει σε βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας των εργαζομένων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Η διαδικασία αυτή θα επιτευχθεί με την προσέγγιση των εν λόγω συνθηκών με στόχο την πρόοδο, ιδίως όσον αφορά τις μορφές εργασίας, εκτός της εργασίας αορίστου χρόνου, όπως η εργασία ορισμένου χρόνου, η εργασία με μερική απασχόληση, η προσωρινή εργασία και η εποχιακή εργασία».

5 Η δεύτερη παράγραφος του προοιμίου της συμφωνίας-πλαισίου ορίζει:

«Τα μέρη της παρούσας συμφωνίας αναγνωρίζουν ότι οι συμβάσεις αορίστου χρόνου είναι και θα συνεχίσουν να είναι, η γενική μορφή εργασιακών σχέσεων μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων. Αναγνωρίζουν επίσης ότι οι συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου ανταποκρίνονται, σε ορισμένες περιστάσεις, στις ανάγκες τόσο των εργοδοτών όσο και των εργαζομένων.»

6 Κατά την τρίτη παράγραφο του ως άνω προοιμίου, η συμφωνία-πλαίσιο καθορίζει τις γενικές αρχές και τις ελάχιστες απαιτήσεις σχετικά με την εργασία ορισμένου χρόνου, θεσπίζοντας, ιδίως, ένα γενικό πλαίσιο για τη διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης των εργαζομένων με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, προστατεύοντάς τους από τις διακρίσεις, καθώς και για τη χρησιμοποίηση συμβάσεων ορισμένου χρόνου σε μια βάση αποδοχής από τους εργοδότες και τους εργαζομένους.

7 Το σημείο 7 των γενικών παρατηρήσεων της συμφωνίας-πλαισίου έχει ως εξής:

«εκτιμώντας ότι η χρήση συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου βάσει αντικειμενικών λόγων είναι ένας τρόπος για να προληφθεί η κατάχρηση».

8 Η ρήτρα 2 της συμφωνίας-πλαισίου ορίζει τα εξής:

«1. Η παρούσα συμφωνία εφαρμόζεται σε όλους τους εργαζομένους ορισμένου χρόνου που έχουν σύμβαση ή σχέση εργασίας όπως αυτές καθορίζονται από τη νομοθεσία, τις συλλογικές συμβάσεις ή την πρακτική σε κάθε κράτος μέλος.

2. Τα κράτη μέλη ύστερα από διαβουλεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους ή/και οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να αποφασίσουν ότι η παρούσα συμφωνία δεν εφαρμόζεται:

α) στις σχέσεις βασικής επαγγελματικής κατάρτισης και τα συστήματα μαθητείας,

β) στις συμβάσεις ή τις σχέσεις εργασίας που έχουν συναφθεί στο πλαίσιο ενός ειδικού δημόσιου ή από το δημόσιο υποστηριζόμενου προγράμματος κατάρτισης, ένταξης και επαγγελματικής επανεκπαίδευσης.»

9 Η ρήτρα 3 της ίδιας συμφωνίας-πλαισίου έχει ως εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας συμφωνίας,

1. ως “εργαζόμενος ορισμένου χρόνου” νοείται ένα πρόσωπο που έχει σύμβαση ή σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου συναφθείσα απευθείας μεταξύ του εργοδότη και του εργαζομένου, η λήξη της οποίας καθορίζεται από αντικειμενικούς όρους, όπως παρέλευση συγκεκριμένης ημερομηνίας, ολοκλήρωση συγκεκριμένου έργου ή πραγματοποίηση συγκεκριμένου γεγονότος·

2. ως “αντίστοιχος εργαζόμενος αορίστου χρόνου” νοείται ο εργαζόμενος που έχει σύμβαση ή σχέση εργασίας αορίστου χρόνου στην ίδια επιχείρηση και απασχολείται στην ίδια ή παρόμοια εργασία/απασχόληση, λαμβανομένων υπόψη των προσόντων ή των δεξιοτήτων. Όπου δεν υπάρχει αντίστοιχος εργαζόμενος αορίστου χρόνου στην ίδια εκμετάλλευση, η σύγκριση πρέπει να γίνεται με αναφορά στην εκάστοτε εφαρμοζόμενη συλλογική σύμβαση, ή, όταν δεν υπάρχει οικεία συλλογική σύμβαση, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία ή τις εθνικές συλλογικές συμβάσεις ή πρακτικές.»

10 Η ρήτρα 5 της συμφωνίας-πλαισίου ορίζει τα εξής:

«1. Για να αποτραπεί η κατάχρηση που μπορεί να προκύψει από τη χρησιμοποίηση διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου, τα κράτη μέλη, ύστερα από διαβουλεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, τις συλλογικές συμβάσεις ή την πρακτική, ή/και οι κοινωνικοί εταίροι, όταν δεν υπάρχουν ισοδύναμα νομοθετικά μέτρα για την πρόληψη των καταχρήσεων, λαμβάνουν, κατά τρόπο που να λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες ειδικών τομέων ή/και κατηγοριών εργαζομένων, ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα μέτρα:

α) αντικειμενικούς λόγους που να δικαιολογούν την ανανέωση τέτοιων συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας,

β) τη μέγιστη συνολική διάρκεια διαδοχικών συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου,

γ) τον αριθμό των ανανεώσεων τέτοιων συμβάσεων ή σχέσεων εργασίας.

2. Τα κράτη μέλη ύστερα από διαβουλεύσεις με τους κοινωνικούς εταίρους ή/και οι κοινωνικοί εταίροι καθορίζουν, όταν χρειάζεται, υπό ποιες συνθήκες οι συμβάσεις ή σχέσεις εργασίας ορισμένου χρόνου:

α) θεωρούνται "διαδοχικές",

β) χαρακτηρίζονται συμβάσεις ή σχέσεις αορίστου χρόνου.»

11 Η ρήτρα 8 της συμφωνίας πλαισίου ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη ή/και οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να διατηρήσουν ή να εισαγάγουν ευνοϊκότερες διατάξεις για τους εργαζομένους από τις διατάξεις της παρούσας συμφωνίας.

[…]

3. Η εφαρμογή της παρούσας συμφωνίας δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση επαρκή αιτιολογία για την υποβάθμιση του γενικού επιπέδου προστασίας των εργαζομένων στον τομέα που καλύπτεται από την παρούσα συμφωνία.

[…]

5. Η πρόληψη και η αντιμετώπιση των διαφορών και καταγγελιών που προκύπτουν από την εφαρμογή της παρούσας συμφωνίας γίνονται σύμφωνα με τη νομοθεσία, τις συλλογικές συμβάσεις και [τις] πρακτικές σε εθνικό επίπεδο.

[…]»

Η εθνική νομοθεσία

Οι καταργηθείσες ρυθμίσεις

12 Το άρθρο 1 του νόμου 230, περί συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου (legge n. 230, disciplina del contratto di lavoro a tempo determinato), της 18ης Απριλίου 1962, (*GURI* αριθ. 125, της 17ης Μαΐου 1962, στο εξής: νόμος 230/1962), όριζε τα εξής:

«Η σύμβαση εργασίας λογίζεται ως σύμβαση αορίστου χρόνου, με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που ορίζονται κατωτέρω:

Επιτρέπεται να ορίζεται ότι η σύμβαση συνάπτεται για ορισμένο χρόνο:

[…]

b) όταν η πρόσληψη αποσκοπεί στην αντικατάσταση εργαζομένων οι οποίοι απουσιάζουν και οι οποίοι έχουν δικαίωμα να διατηρήσουν τη θέση εργασίας τους, υπό την προϋπόθεση ότι, στη σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου, γίνεται μνεία του ονόματος του εργαζομένου που αντικαθίσταται, καθώς και του λόγου αντικαταστάσεώς του·

[…]

Ο ανωτέρω όρος δεν παράγει αποτελέσματα εφόσον δεν συνομολογηθεί εγγράφως.

Ο εργοδότης υποχρεούται να επιδώσει στον προσληφθέντα αντίγραφο του εγγράφου της συμβάσεως.

[…]»

Οι εφαρμοζόμενες στη διαφορά της κύριας δίκης ρυθμίσεις

13 Το άρθρο 11 του νομοθετικού διατάγματος 368, περί εφαρμογής της οδηγίας 1999/70/ΕΚ σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο που συνήφθη από την CES, την UNICE και το CEEP για την εργασία ορισμένου χρόνου (decreto legislativo n. 368, attuazione della direttiva 1999/70/CE relativa all'accordo quadro sul lavoro a tempo determinato concluso dall' UNICE, dal CEEP e dal CES), της 6ης Σεπτεμβρίου 2001 (*GURI* αριθ. 235, της 9ης Οκτωβρίου 2001, σ. 4, στο εξής: νομοθετικό διάταγμα 368/2001), το οποίο εκδόθηκε σε εκτέλεση του νόμου 422, διατάξεις για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την ιδιότητα της Ιταλίας ως μέλους των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων — κοινοτικός νόμος 2000 (legge n. 422, disposizioni per l'adempimento di obblighi derivanti dall'appartenenza dell'Italia alle Comunità europee — legge comunitaria 2000), της 29ης Δεκεμβρίου 2000 (τακτικό συμπλήρωμα της *GURI* αριθ. 16, της 20ης Ιανουαρίου 2001), κατήργησε τον νόμο 230/1962 με ισχύ από 24 Οκτωβρίου 2001.

14 Το άρθρο 1 του εν λόγω νομοθετικού διατάγματος ορίζει:

«1. Η σύμβαση εξαρτημένης εργασίας επιτρέπεται να συνάπτεται για ορισμένο χρόνο όταν συντρέχουν λόγοι τεχνικής, παραγωγικής ή οργανωτικής φύσεως ή σχετικοί με την αντικατάσταση άλλων μισθωτών.

2. Ο ανωτέρω όρος δεν παράγει αποτελέσματα εάν δεν συνομολογηθεί, αμέσως ή εμμέσως, στο πλαίσιο εγγράφου πράξεως η οποία ορίζει τους λόγους που αναφέρονται στην παράγραφο 1.

[…]»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

15 Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, η F. Sorge προσελήφθη από την Poste Italiane με σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου που συνήφθη στις 29 Σεπτεμβρίου 2004. Κατά τα οριζόμενα στη σύμβαση, η πρόσληψη πραγματοποιήθηκε «για λόγους αντικαταστάσεως, συνδεόμενους με την ειδική ανάγκη να αντικατασταθεί το απασχολούμενο στην υπηρεσία διανομής του τμήματος αλληλογραφίας Puglia Basilicata προσωπικό κατά την περίοδο από 1ης Οκτωβρίου 2004 έως 15ης Ιανουαρίου 2005».

16 Στις 18 Φεβρουαρίου 2008, η F. Sorge άσκησε αγωγή κατά της Poste Italiane με αίτημα να αναγνωριστεί ως παράνομος ο όρος περί ορισμένου χρόνου εργασίας, ισχυριζόμενη ότι στη σύμβαση δεν γινόταν ρητή αναφορά του ονόματος του εργαζομένου που επρόκειτο να αντικατασταθεί, ούτε ο λόγος αντικαταστάσεώς του.

17 Η Poste Italiane αμφισβήτησε την ύπαρξη τέτοιας υποχρεώσεως, προβάλλοντας ότι το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο β΄, του νόμου 230/1962 καταργήθηκε με το άρθρο 11, παράγραφος 1, του νομοθετικού διατάγματος 368/2001.

18 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης σύμβαση διέπεται από το νομοθετικό διάταγμα 368/2001, αντικείμενο του οποίου είναι η μεταφορά της οδηγίας 1999/70. Το διάταγμα αυτό κατήργησε τον νόμο 230/1962 καθώς και τις τροποποιήσεις αυτού, συμπεριλαμβανομένου του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο b, αυτού.

19 Εξ αυτού έπεται ότι η περίπτωση αντικαταστάσεως εργαζομένου διέπεται εφεξής από το άρθρο 1, παράγραφος 1, του νομοθετικού διατάγματος 368/2001, το οποίο ορίζει απλώς ότι «η σύμβαση εξαρτημένης εργασίας [...] συνάπτεται για ορισμένο χρόνο όταν συντρέχουν λόγοι [...] σχετικοί με την αντικατάσταση άλλων εργαζομένων», χωρίς να επιβάλλει ρητή μνεία του ονόματος του εργαζομένου που αντικαθίσταται και του λόγου αντικαταστάσεώς του στη σύμβαση. Η τροποποίηση αυτή συνιστά υποβάθμιση της προστασίας των εργαζομένων.

20 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το Tribunale di Trani αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Η ρήτρα 8 της συμφωνίας-πλαισίου η οποία προσαρτάται στην οδηγία 1999/70 [...] έχει την έννοια ότι αποκλείει εθνική ρύθμιση (όπως αυτή των άρθρων 1 και 11 του νομοθετικού διατάγματος 368/2001) η οποία, στο πλαίσιο της μεταφοράς της οδηγίας 1999/70 [...], κατήργησε το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο b, του νόμου 230/1962, κατά το οποίο σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου συνομολογείται "όταν η πρόσληψη αποσκοπεί στην αντικατάσταση εργαζομένων οι οποίοι απουσιάζουν και οι οποίοι έχουν δικαίωμα να

διατηρήσουν τη θέση εργασίας τους, υπό την προϋπόθεση ότι, στη σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου, γίνεται μνεία του ονόματος του εργαζομένου που αντικαθίσταται, καθώς και του λόγου αντικαταστάσεώς του", αντικαθιστώντας το με διάταξη η οποία δεν επιβάλλει πλέον αυτή την υποχρέωση διευκρινίσεως;

2) Εφόσον στο πρώτο ερώτημα δοθεί καταφατική απάντηση, υποχρεούνται τα εθνικά δικαστήρια να μην εφαρμόζουν την αντίθετη προς το κοινοτικό δίκαιο εθνική ρύθμιση;»

Επί του παραδεκτού της αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως

21 Η Poste Italiane προτείνει ένσταση απαραδέκτου λόγω ελλείψεως λυσιτέλειας των υποβληθέντων ερωτημάτων.

22 Όσον αφορά το πρώτο ερώτημα, η Poste Italiane ισχυρίζεται ότι σε αυτό δόθηκε απάντηση με την απόφαση της 23ης Απριλίου 2009, C-378/07 έως C-380/07, Αγγελιδάκη κ.λπ. (Συλλογή 2009, σ. I-3071). Με την εν λόγω απόφαση, το Δικαστήριο έκρινε ότι εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να ελέγξει κατά τρόπο ανεξάρτητο το συμβατό του εσωτερικού δικαίου με τις αρχές που διακηρύσσονται στη ρήτρα 8, σημείο 3, της συμφωνίας-πλαισίου.

23 Όσον αφορά το δεύτερο ερώτημα, η Poste Italiane, στηριζόμενη στις σκέψεις 208 έως 212 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Αγγελιδάκη κ.λπ., εκτιμά ότι ουδεμία διάταξη του νομοθετικού διατάγματος 368/2001 συνιστά επί τα χείρω εξέλιξη των κανόνων που ισχύουν για τους ενδιαφερόμενους εργαζόμενους. Το Δικαστήριο αρνήθηκε, από πλευράς του, να δεχθεί ότι η ρήτρα 8, σημείο 3, της συμφωνίας-πλαισίου παράγει άμεσα αποτελέσματα. Ως εκ τούτου, το εθνικό δικαστήριο δεν έχει την εξουσία

να αφήσει ανεφάρμοστες τις εθνικές διατάξεις, έστω και εάν αυτές είναι ασύμβατες με το δίκαιο της Ένωσης, αλλά απλώς να προβεί σε σύμφωνη με το εν λόγω δίκαιο ερμηνεία των διατάξεων αυτών.

24 Επιβάλλεται να υπομνησθεί ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ Δικαστηρίου και εθνικών δικαστηρίων που καθιερώνει το άρθρο 234 ΕΚ, εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί της ένδικης διαφοράς, είναι το μόνο που έχει άμεση γνώση των πραγματικών περιστατικών από τα οποία ανέκυψε η εν λόγω διαφορά και φέρει την ευθύνη της μέλλουσας να εκδοθεί δικαστικής αποφάσεως, να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Συνεπώς, εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται, κατ' αρχήν, να απαντήσει (βλ., ιδίως, αποφάσεις της 22ας Νοεμβρίου 2005, C-144/04, Mangold, Συλλογή 2005, σ. I-9981, σκέψεις 34 και 35, της 4ης Ιουλίου 2006, C-212/04, Αδενέλερ κ.λπ., Συλλογή 2006, σ. I-6057, σκέψη 41, καθώς και διάταξη της 12ης Ιουνίου 2008, C-364/07, Βασιλάκης κ.λπ., σκέψη 42 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

25 Επιβάλλεται, συναφώς, η διαπίστωση ότι τα ζητήματα εάν η ρήτρα 8 της συμφωνίας-πλαισίου αποκλείει εθνικές ρυθμίσεις, όπως αυτές του νομοθετικού διατάγματος 368/2001, και ποιες είναι, σε αυτήν την περίπτωση, οι ενδεχόμενες συνέπειες που απορρέουν από τον ασύμβατο χαρακτήρα των ρυθμίσεων, δεν είναι άσχετο προς το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης και αφορά στην ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου.

26 Κατόπιν των ανωτέρω, η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως κρίνεται παραδεκτή.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

27 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί εάν η ρήτρα 8, σημείο 3, της συμφωνίας-πλαισίου έχει την έννοια ότι αποκλείει εθνική ρύθμιση, όπως αυτή του νομοθετικού διατάγματος 368/2001, το οποίο, στο πλαίσιο της μεταφοράς στην εσωτερική έννομη τάξη της οδηγίας 1999/70 και της συμφωνίας-πλαισίου, κατήργησε την υποχρέωση του εργοδότη να προσδιορίζει στη σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου, που συνήφθη για την αντικατάσταση απόντων εργαζομένων, το όνομα των εργαζομένων αυτών και τους λόγους της αντικαταστάσεώς τους.

28 Κατά τον εν λόγω δικαστήριο, το νομοθετικό διάταγμα 368/2001 αποτελεί «υποβάθμιση» του γενικού επιπέδου προστασίας των εργαζομένων ορισμένου χρόνου υπό την έννοια της ρήτρας 8, σημείο 3, της συμφωνίας-πλαισίου, καθόσον ο εργαζόμενος δεν μπορεί πλέον να απαιτήσει, κατά την υπογραφή της συμβάσεως, την παροχή ορισμένων πληροφοριών οι οποίες είχαν προγενεστέρως υποχρεωτικό χαρακτήρα και καθιστούσαν δυνατή την εκ των προτέρων έρευνα της εγκυρότητας και του υποστατού της αιτίας της συμβάσεως, την παροχή πλήρους πληροφορήσεως και, τέλος, την εκτίμηση κατά πόσον είναι σκόπιμη η τυχόν κίνηση ένδικης διαδικασίας.

29 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα, επιβάλλεται να εξεταστεί, πρώτον, εάν η σύναψη μιας πρώτης συμβάσεως ορισμένου χρόνου εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας-πλαισίου και, δεύτερον, εάν η τροποποίηση των εθνικών ρυθμίσεων από το νομοθετικό διάταγμα 368/2001, σκοπός του οποίου ήταν η μεταφορά της οδηγίας 1999/70 και της συμφωνίας-πλαισίου, μπορεί, αφενός, να λογισθεί ως «εφαρμογή» της εν λόγω συμφωνίας και, αφετέρου, να αφορά το «γενικό επίπεδο προστασίας» των εργαζομένων υπό την έννοια της ρήτρας 8, σημείο 3, της συμφωνίας (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Αγγελιδάκη, σκέψη 130).

Επί του πεδίου εφαρμογής της συμφωνίας-πλαισίου

30 Όπως προκύπτει από το γράμμα της ρήτρας 2 της συμφωνίας-πλαισίου, η συμφωνία αυτή εφαρμόζεται σε όλους τους εργαζομένους ορισμένου χρόνου που έχουν σύμβαση ή σχέση εργασίας όπως αυτές καθορίζονται από τη νομοθεσία, τις συλλογικές συμβάσεις ή την πρακτική σε κάθε κράτος μέλος (προπαρατεθείσα απόφαση Αγγελιδάκη κ.λπ., σκέψη 114).

31 Δυνάμει της ρήτρας 3 της εν λόγω συμφωνίας-πλαισίου, ως «εργαζόμενος ορισμένου χρόνου» νοείται «ένα πρόσωπο που έχει σύμβαση ή σχέση εργασίας ορισμένου χρόνου συναφθείσα απευθείας μεταξύ του εργοδότη και του εργαζομένου, η λήξη της οποίας καθορίζεται από αντικειμενικούς όρους, όπως [η] παρέλευση συγκεκριμένης ημερομηνίας, η ολοκλήρωση συγκεκριμένου έργου ή [η] πραγματοποίηση συγκεκριμένου γεγονότος» (προπαρατεθείσα απόφαση Αγγελιδάκη κ.λπ., σκέψη 115).

32 Τέλος, η ρήτρα 8 της συμφωνίας-πλαισίου ορίζει ότι η εφαρμογή αυτής από τα κράτη μέλη ή τους κοινωνικούς εταίρους δεν μπορεί να αποτελεί «επαρκή αιτιολογία για την υποβάθμιση του γενικού επιπέδου προστασίας των εργαζομένων» στον τομέα που καλύπτεται από τη συμφωνία.

33 Κατά συνέπεια, τόσο από τον σκοπό της οδηγίας 1999/70 και της συμφωνίας-πλαισίου όσο και από το γράμμα των εφαρμοστέων διατάξεών τους προκύπτει ότι, αντιθέτως προς όσα προβάλλει κατ' ουσία η Ιταλική Κυβέρνηση, ο τομέας που καλύπτεται από τη συμφωνία αυτή δεν περιορίζεται μόνο στους εργαζομένους που έχουν συνάψει διαδοχικές συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου, αλλά η εν λόγω συμφωνία εφαρμόζεται σε όλους τους εργαζομένους που παρέχουν αμειβόμενες υπηρεσίες στον εργοδότη τους στο πλαίσιο σχέσεως εργασίας ορισμένου χρόνου και μάλιστα ανεξαρτήτως του αριθμού των συμβάσεων ορισμένου χρόνου που έχουν συνάψει οι εργαζόμενοι αυτοί (προπαρατεθείσα απόφαση Αγγελιδάκη κ.λπ., σκέψη 116 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

34 Επιπλέον, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, αφενός, η ρήτρα 8, σημείο 3, της συμφωνίας-πλαισίου, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών που επιδιώκει, δεν μπορεί να ερμηνεύεται συσταλτικά (προπαρατεθείσα απόφαση Αγγελιδάκη κ.λπ., σκέψη 113), αφετέρου, η έρευνα κατά πόσον συντελείται «υποβάθμιση» υπό την έννοια της ρήτρας 8, σημείο 3, της συμφωνίας-πλαισίου πρέπει να διενεργείται σε σχέση με το σύνολο των διατάξεων του εσωτερικού δικαίου κράτους μέλους οι οποίες ρυθμίζουν την προστασία των εργαζομένων στον τομέα των συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου (προπαρατεθείσα απόφαση Αγγελιδάκη κ.λπ., σκέψη 120).

35 Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η ρήτρα 8, σημείο 3, της συμφωνίας-πλαισίου έχει την έννοια ότι η «υποβάθμιση» στην οποία αναφέρεται η εν λόγω ρήτρα πρέπει να εξετάζεται σε σχέση με το γενικό επίπεδο προστασίας που ίσχυε στο οικείο κράτος μέλος τόσο για τους εργαζομένους που είχαν συνάψει διαδοχικές συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου όσο και για τους εργαζομένους που είχαν συνάψει μια πρώτη ή μία και μοναδική σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου (προπαρατεθείσα απόφαση Αγγελιδάκη κ.λπ., σκέψη 121).

Επί της ερμηνείας της ρήτρας 8, σημείο 3, της συμφωνίας-πλαισίου

36 Επιβάλλεται ευθύς εξ αρχής η επισήμανση ότι, δεδομένου ότι η ερμηνεία του εθνικού δικαίου εναπόκειται αποκλειστικώς στα εθνικά δικαστήρια, τα ίδια δικαστήρια έχουν επίσης την υποχρέωση να εξακριβώνουν κατά πόσον οι παραπάνω τροποποιήσεις που επέφερε το νομοθετικό διάταγμα 368/2001 στο προϊσχύσαν εθνικό δίκαιο, όπως είχε διαμορφωθεί με τον νόμο 230/1962, είχαν ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της προστασίας των εργαζομένων που έχουν συνάψει σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου, για την εξακρίβωση δε αυτή οφείλουν να συγκρίνουν τον βαθμό προστασίας που παρέχει καθεμία από τις εθνικές αυτές διατάξεις.

37 Αντιθέτως, εναπόκειται στο Δικαστήριο, αποφαινόμενο επί αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, να παράσχει στο αιτούν δικαστήριο τα αναγκαία στοιχεία προκειμένου αυτό να εκτιμήσει κατά πόσον ο ενδεχόμενος περιορισμός της προστασίας όσων εργαζομένων έχουν συνάψει σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου συνιστά «υποβάθμιση» υπό την έννοια της ρήτρας 8, σημείο 3, της συμφωνίας-πλαισίου. Προς τον σκοπό αυτό, πρέπει να εξεταστεί κατά πόσον οι τροποποιήσεις που επέφεραν οι εθνικές ρυθμίσεις περί μεταφοράς της οδηγίας 1999/70 και της συμφωνίας-πλαισίου στην εσωτερική έννομη τάξη μπορούν να λογισθούν ως αφορώσες, αφενός, την «εφαρμογή» της συμφωνίας αυτής και, αφετέρου, το «γενικό επίπεδο προστασίας» των εργαζομένων υπό την έννοια της ρήτρας 8, σημείο 3, της συμφωνίας αυτής (προπαρατεθείσα απόφαση Αγγελιδάκη κ.λπ., σκέψη 130).

38 Όσον αφορά, πρώτον, την εφαρμογή της συμφωνίας-πλαισίου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι αντικείμενο του ίδιου του νομοθετικού διατάγματος 368/2001 είναι η μεταφορά της οδηγίας 1999/70, το δε διάταγμα εκδόθηκε σε εκτέλεση του νόμου 422, της 29ης Δεκεμβρίου 2000.

39 Επομένως, δεν μπορεί να αποκλεισθεί ότι οι τροποποιήσεις που επέφερε το νομοθετικό διάταγμα 368/2001 στο προϊσχύσαν εσωτερικό δίκαιο αφορούν την εφαρμογή της συμφωνίας-πλαισίου δεδομένου ότι, όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, οι εργαζόμενοι ορισμένου χρόνου υπάγονταν, κατά τον χρόνο εκδόσεως της οδηγίας 1999/70 και της εν λόγω συμφωνίας-πλαισίου, στα μέτρα προστασίας που προέβλεπε ο νόμος 230/1962, η διαπίστωση δε αυτή ισχύει ασχέτως του ότι το άρθρο 1 του εν λόγω νομοθετικού διατάγματος δεν αναφέρεται σε ρητή διάταξη της συμφωνίας-πλαισίου.

40 Το αιτούν δικαστήριο, προκειμένου να προβεί σε αυτήν την εκτίμηση, οφείλει να ελέγξει εάν η κατάργηση της υποχρεώσεως του εργοδότη να προσδιορίζει στη σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου, που συνήφθη για την αντικατάσταση απόντων εργαζομένων, το όνομα των εργαζομένων αυτών και τους λόγους της αντικαταστάσεώς τους συνιστά τροποποίηση του νομικού καθεστώτος των συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου απορρέουσα από τη βούληση του εθνικού νομοθέτη να δημιουργήσει μια νέα ισορροπία στις σχέσεις μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων στον οικείο τομέα, δεδομένων των νέων εγγυήσεων που κατοχυρώνει η συμφωνία-πλαίσιο, ή εάν εντάσσεται σε ένα σαφώς προσδιορισμένο σκοπό διαφορετικής φύσεως. Το εθνικό

δικαστήριο οφείλει ιδίως να ελέγξει εάν η κατάργηση της υποχρεώσεως που επέβαλλε ο νόμος 230/1962 μπορεί να εκληφθεί ως συνέπεια της βουλήσεως να αντισταθμιστεί το βάρος που συνεπάγονται για τους εργοδότες οι κανόνες προστασίας των εργαζομένων, τους οποίους εισήγαγε το νομοθετικό διάταγμα 368/2001 προς τον σκοπό εφαρμογής της συμφωνίας-πλαισίου.

41 Εντούτοις, ενδέχεται να καταδειχθεί ότι ουδόλως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής ότι ο εθνικός νομοθέτης, επιφέροντας τις επίμαχες στη διαφορά της κύριας δίκης τροποποιήσεις, αποσκοπούσε στην επίτευξη σκοπού άλλου από την εφαρμογή της συμφωνίας-πλαισίου, πράγμα το οποίο εναπόκειται, πάντως, στο αιτούν δικαστήριο να ελέγξει.

42 Όσον αφορά, δεύτερον, την προϋπόθεση ότι η υποβάθμιση πρέπει να αφορά το «γενικό επίπεδο προστασίας» των εργαζομένων ορισμένου χρόνου, αυτό σημαίνει ότι στη ρήτρα 8, σημείο 3, της συμφωνίας-πλαισίου μπορεί να εμπίπτει μόνον περιορισμός με έκταση τέτοια που να επηρεάζει συνολικώς τις εθνικές ρυθμίσεις που διέπουν τις συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου (προπαρατεθείσα απόφαση Αγγελιδάκη κ.λπ., σκέψη 140, καθώς και διάταξη της 24ης Απριλίου 2009, C-519/08, Κούκου, σκέψη 119).

43 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι τροποποιήσεις που επέφερε το νομοθετικό διάταγμα 368/2001 στο προϊσχύσαν εσωτερικό δίκαιο δεν έχουν επιπτώσεις σε όλους τους εργαζομένους που έχουν συνάψει σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου αλλά μόνον σε όσους έχουν συνάψει τέτοια σύμβαση με σκοπό την αντικατάσταση άλλου μισθωτού, η δε δυνατότητα συνάψεως συμβάσεων αυτού του περιεχομένου προβλέπεται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 1, παράγραφος 1, του εν λόγω νομοθετικού διατάγματος.

44 Εφόσον οι τελευταίοι αυτοί εργαζόμενοι δεν αντιπροσωπεύουν σημαντικό τμήμα των εργαζομένων ορισμένου χρόνου στο οικείο κράτος μέλος, πράγμα που καλείται να εξακριβώσει το αιτούν δικαστήριο, η μείωση της παρεχόμενης σε περιορισμένη

κατηγορία εργαζομένων προστασίας δεν μπορεί, αφεαυτής, να επηρεάσει συνολικώς το επίπεδο προστασίας που ισχύει στην εσωτερική έννομη τάξη υπέρ των εργαζομένων που έχουν συνάψει σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου.

45 Επιπλέον, επιβάλλεται η επισήμανση ότι, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 2, του νομοθετικού διατάγματος 368/2001, η σύμβαση ορισμένου χρόνου υπόκειται στον έγγραφο τύπο και πρέπει να εκθέτει τους λόγους για τους οποίους επελέγη αυτός ο τύπος συμβάσεως. Ελλείψει των ανωτέρω, ο προσδιορισμός της ημερομηνίας λύσεως της συμβάσεως είναι ανίσχυρος. Ο νόμος 230/1962 όριζε απλώς ότι η διάρκεια της συμβάσεως περιλαμβάνεται υποχρεωτικώς στο έγγραφο, χωρίς όμως να γίνεται αναφορά του αντικειμενικού λόγου για τον οποίο συνήφθη η σύμβαση, εξαιρουμένης της περιπτώσεως αντικαταστάσεως ενός μισθωτού.

46 Τέλος, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 54 των προτάσεών του, οι τροποποιήσεις των επίμαχων στη διαφορά της κύριας δίκης εθνικών ρυθμίσεων πρέπει να εξετάζονται υπό το πρίσμα του συνόλου των εγγυήσεων που καθιερώνουν οι εν λόγω ρυθμίσεις προς τον σκοπό της διασφαλίσεως της προστασίας όσων εργαζομένων έχουν συνάψει σύμβαση ορισμένου χρόνου· τέτοιες εγγυήσεις συνιστούν τα μέτρα για την πρόληψη της καταχρηστικής συνάψεως διαδοχικών συμβάσεων εργασίας ορισμένου χρόνου και τα μέτρα για την απαγόρευση των διακρίσεων κατά εργαζομένων που έχουν συνάψει συμβάσεις αυτού του τύπου.

47 Υπ' αυτές τις συνθήκες, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι τροποποιήσεις της εθνικής νομοθεσίας, όπως οι επίμαχες στη διαφορά της κύριας δίκης, δεν συνιστούν «υποβάθμιση» του γενικού επιπέδου προστασίας των εργαζομένων ορισμένου χρόνου υπό την έννοια της ρήτρας 8, σημείο 3, της συμφωνίας-πλαισίου, εφόσον αφορούν περιορισμένη κατηγορία εργαζομένων που έχουν συνάψει σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου ή εφόσον αντισταθμίζονται από την εφαρμογή άλλων εγγυήσεων ή μέτρων προστασίας, πράγμα που εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να ελέγξει.

48 Επιβάλλεται, συνεπώς, στο πρώτο ερώτημα να δοθεί η απάντηση ότι η ρήτρα 8, σημείο 3, της συμφωνίας-πλαισίου έχει την έννοια ότι δεν αποκλείει εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης, η οποία κατήργησε την υποχρέωση του εργοδότη να προσδιορίζει στις συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου, που συνήφθησαν για την αντικατάσταση απόντων εργαζομένων, το όνομα των εργαζομένων αυτών και τους λόγους της αντικαταστάσεώς τους, και η οποία ορίζει απλώς ότι αυτές οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου υπόκεινται στον έγγραφο τύπο και εκθέτουν τους λόγους για τους οποίους επελέγη η σύναψή τους, εφόσον οι νέες αυτές προϋποθέσεις αντισταθμίζονται από την εφαρμογή άλλων εγγυήσεων ή μέτρων προστασίας ή εφόσον έχουν επιπτώσεις μόνο σε περιορισμένη κατηγορία εργαζομένων που έχουν συνάψει σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να ελέγξει.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

49 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσία να διευκρινιστεί εάν υποχρεούται, δυνάμει του δικαίου της Ένωσης, να αφήσει ανεφάρμοστες εθνικές ρυθμίσεις, όπως αυτές του νομοθετικού διατάγματος 368/2001, σε περίπτωση που αυτές δεν είναι σύμφωνες προς τις διατάξεις της συμφωνίας-πλαισίου και, επί καταφατικής απαντήσεως, εάν οφείλει να εφαρμόσει το άρθρο 1 του νόμου 230/1962.

50 Επιβάλλεται, συναφώς, να υπομνησθεί ότι, όπως έκρινε το Δικαστήριο, η ρήτρα 8, σημείο 3, της συμφωνίας-πλαισίου δεν πληροί τις αναγκαίες προϋποθέσεις για να παράγει άμεσα αποτελέσματα. Πράγματι, πρώτον, η ρήτρα αυτή αφορά μόνο την «εφαρμογή» της συμφωνίας αυτής από τα κράτη μέλη και/ή τους κοινωνικούς εταίρους, που έχουν την υποχρέωση μεταφοράς της στην εσωτερική έννομη τάξη, και τους απαγορεύει να προβάλλουν, κατά τη μεταφορά αυτή, ως δικαιολογητικό λόγο της υποβαθμίσεως του γενικού επιπέδου προστασίας των εργαζομένων την υποχρέωση εφαρμογής της εν λόγω συμφωνίας-πλαισίου. Δεύτερον, από το γεγονός ότι η εν λόγω ρήτρα απαγορεύει, κατά το γράμμα της, απλώς «την υποβάθμιση του γενικού επιπέδου προστασίας των εργαζομένων στον τομέα που καλύπτεται από τη [συμ-

φωνία-πλαίσιο]», συνάγεται ότι στο πεδίο εφαρμογής της μπορεί να εμπίπτει μόνον περιορισμός του επιπέδου της προστασίας με έκταση τέτοια που να θίγει εν δυνάμει στο σύνολό τους τις εθνικές ρυθμίσεις που διέπουν τις συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου. Οι ιδιώτες, όμως, δεν μπορούν να αντλήσουν από την απαγόρευση αυτή κανένα δικαίωμα του οποίου το περιεχόμενο να είναι αρκούντως σαφές, ακριβές και απαλλαγμένο αιρέσεων (προπαρατεθείσα απόφαση Αγγελιδάκη κ.λπ., σκέψεις 209 έως 211, και προπαρατεθείσα διάταξη Κούκου, σκέψη 128).

51 Πάντως, τα εθνικά δικαστήρια υποχρεούνται, κατά το μέτρο του δυνατού, να ερμηνεύουν το εθνικό δίκαιο υπό το πρίσμα του γράμματος και του σκοπού της επίμαχης συμφωνίας-πλαισίου, προκειμένου να επιτυγχάνεται το αποτέλεσμα που επιδιώκεται με τη συμφωνία αυτή και, ως εκ τούτου, να συμμορφώνονται προς το άρθρο 288, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Αυτή η υποχρέωση σύμφωνης ερμηνείας αφορά το σύνολο των διατάξεων του εθνικού δικαίου, τόσο προγενέστερων όσο και μεταγενέστερων της συμφωνίας-πλαισίου για την οποία πρόκειται (βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσα απόφαση Αδενέλερ κ.λπ., σκέψη 108, και απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 2010, C-555/07, Kücükdeveci, Συλλογή 2010, σ. I-365, σκέψη 48).

52 Βεβαίως, η υποχρέωση του εθνικού δικαστηρίου να αναφέρεται στο περιεχόμενο μιας συμφωνίας-πλαισίου, όταν ερμηνεύει και εφαρμόζει τους σχετικούς κανόνες του εσωτερικού δικαίου, έχει ως όρια τις γενικές αρχές του δικαίου, ιδίως τις αρχές της ασφαλείας δικαίου και της μη αναδρομικότητας, και δεν μπορεί να αποτελέσει έρεισμα για contra legem ερμηνεία του εθνικού δικαίου (βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσα απόφαση Αδενέλερ κ.λπ., σκέψη 110).

53 Η αρχή της σύμφωνης ερμηνείας επιβάλλει, πάντως, στα εθνικά δικαστήρια να χρησιμοποιούν κάθε δυνατότητα εντός των ορίων της αρμοδιότητάς τους, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο του εσωτερικού δικαίου και εφαρμόζοντας μεθόδους ερμηνείας που αναγνωρίζονται από το δίκαιο αυτό, προκειμένου να εξασφαλίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα της επίμαχης συμφωνίας-πλαισίου και να καταλήγουν σε λύση σύμφωνη προς τον σκοπό που επιδιώκει η συμφωνία αυτή (βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσα Αδενέλερ κ.λπ., σκέψη 111).

54 Επιπλέον, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 68 των προτάσεών του, η υποχρέωση σύμφωνης προς τη συμφωνία-πλαίσιο ερμηνείας δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να έχει ως αποτέλεσμα να καταστούν εφαρμοστέοι εθνικοί κανόνες οι οποίοι δεν διαθέτουν τυπική ισχύ, ούτε είναι κρίσιμοι τόσο ratione materiæ όσο και ratione temporis.

55 Επιβάλλεται, συνεπώς, στο δεύτερο ερώτημα να δοθεί η απάντηση ότι, δεδομένου ότι η ρήτρα 8, σημείο 3, της συμφωνίας-πλαισίου δεν παράγει άμεσα αποτελέσματα, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο, σε περίπτωση που αυτό κρίνει ότι η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης εθνική νομοθεσία είναι ασύμβατη με το δίκαιο της Ένωσης, να μην αφήσει ανεφάρμοστη την ως άνω νομοθεσία αλλά να προβεί, κατά το μέτρο του δυνατού, σε ερμηνεία αυτής σύμφωνη με την οδηγία 1999/70 και τους επιδιωκόμενους από τη συμφωνία-πλαίσιο σκοπούς.

Επί των δικαστικών εξόδων

56 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Η ρήτρα 8, σημείο 3, της συμφωνίας-πλαισίου για την εργασία ορισμένου χρόνου, που συνήφθη στις 18 Μαρτίου 1999 και περιλαμβάνεται στο παράρτημα της οδηγίας 1999/70/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1999, σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που συνήφθη από τη CES, την UNICE και το CEEP, έχει την έννοια ότι δεν αποκλεί-

ει εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης, η οποία κατήργησε την υποχρέωση του εργοδότη να προσδιορίζει στις συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου, που συνήφθησαν για την αντικατάσταση απόντων εργαζομένων, το όνομα των εργαζομένων αυτών και τους λόγους της αντικαταστάσεώς τους, και η οποία ορίζει απλώς ότι αυτές οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου υπόκεινται στον έγγραφο τύπο και εκθέτουν τους λόγους για τους οποίους επελέγη η σύναψή τους, εφόσον οι νέες αυτές προϋποθέσεις αντισταθμίζονται από την εφαρμογή άλλων εγγυήσεων ή μέτρων προστασίας ή εφόσον έχουν επιπτώσεις μόνο σε περιορισμένη κατηγορία εργαζομένων που έχουν συνάψει σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να ελέγξει.

2) **Δεδομένου ότι η ρήτρα 8, σημείο 3, της συμφωνίας-πλαισίου δεν παράγει άμεσα αποτελέσματα, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο, σε περίπτωση που αυτό κρίνει ότι η επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης εθνική νομοθεσία είναι ασύμβατη με το δίκαιο της Ένωσης, να μην αφήσει ανεφάρμοστη την ως άνω νομοθεσία αλλά να προβεί, κατά το μέτρο του δυνατού, σε ερμηνεία αυτής σύμφωνη με την οδηγία 1999/70 και τους επιδιωκόμενους από τη συμφωνία-πλαίσιο σκοπούς.**

(υπογραφές)